

**IQTIDORLI TALABALAR, MAGISTRANTLAR, TAYANCH
DOKTORANTLAR VA DOKTORANTLARNING**

“TAFAKKUR VA TALQIN”

MAVZUSIDAGI

**RESPUBLIKA MIQYOSIDAGI
ILMIY-AMALIY ANJUMAN TO‘PLAMI
(II QISM)**

BUXORO 2022 yil, 23 may

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM
VAZIRLIGI**

**BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI
MAGISTRATURA BO‘LIMI**

**IQTIDORLI TALABALAR, MAGISTRANTLAR, TAYANCH
DOKTORANTLAR VA DOKTORANTLARNING**

TAFAKKUR VA TALQIN

**mavzusida Respublika miqyosidagi
ilmiy-amaliy anjuman to‘lami
(II qism)**

Buxoro 2022-yil, 23-may

Tahrir hay'ati:

O.X.Xamidov	Iqtisodiyot fanlari doktori, professor
R.G'.Jumayev	Siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori, (PhD), dotsent
A.A. Turayev	Fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
D.R. Djurayev	Fizika-matematika fanlari doktori, professor
S.Q. Qaxxorov	Pedagogika fanlari doktori, professor
M.Y. Ergashov	Kimyo fanlari nomzodi, professor
S. Bo'riyev	Biologiya fanlari doktori, professor
B.N.Navro'z-zoda	Iqtisodiyot fanlari doktori, professor
D.S. O'rayeva	Filologiya fanlari doktori, professor
T.H.Rasulov	Fizika-matematika fanlari doktori, (DSc)
SH.SH.Olimov	Pedagogika fanlari doktori, professor
A.R.Hamroyev	Pedagogika fanlari doktori, (DSc)dotsent
M.B.Ahmedova	Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, (PhD), dotsent

Mas'ul muharrir:

A.A. Turayev – magistratura bo'limi boshlig'i f.-m.f.f.d., (PhD) dotsent

Musahhih:

S.B.Shamsiddinova – bosh muharrir

T.Sh.Ergashev – dekan muovini

D.R.Rahmatova – magistratura bo'limi uslubshunosi

O.G'.To'rayev –birinchi bosqich tayanch doktorant

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 24-yanvardagi Oliy majlisga yo'llagan murojatnomasi va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining 2020 yil 7- fevraldagi 56-F-son farmoyishiga hamda Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2021 yil 4-maydagi № 3/19-04/05-26 son xatiga

asosan ushbu Respublika ilmiy-amaliy anjuman tashkil etildi. To'plamda iqtidorli talabalar, magistrantlar, tayanch doktorantlar va doktorantlarning ilmiy izlanishlari, tajriba almashish, sohalarda amalga oshirilayotgan ishlarni tahlil qilish va bu boradagi takliflarni ishlab chiqish bo'yicha ilmiy-amaliy va uslubiy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Mazkur to'plamga kiritilgan maqolalar va tezislarning mazmuni, statistik ma'lumotlar hamda bildirilgan fikr va mulohazalarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar

ta'kidlashicha, “Madrasaning bu ustunlaridan ba'zilari O'zbekiston bo'ylab yog'och o'ymakorligi san'atining eng qadimiy yozuv turlarini saqlab qolgan”.¹⁹⁷

Adabiyotlar

J. Barakayev, I. Haydarov “Buxoro tarixi” O'qituvchi T-1991.

H. To'rayev “Buxoro tarixi” Durdon nashriyoti; Buxoro - 2020.

Пугаченкова Г.А. Исмоил Сомоний мақбараси. –Тошкент: Госиздат УзССР, 1964. – Б.2-3.

<https://xs.uz/uz/post/shavkat-mirziyoev-mamlakatimizdagidek-boj-tarikh-bobolarimizdek-buyuk-allomalar-hech-qaerda-joq>

<https://www.standart.uz/news/view?id=632>

<https://globalconnect.uz/uzbekistan/sights/bukhara/ark-fortress>

BUXORO SHAHAR MAKTABLARI TARIXI BUXORO VILOYAT DAVLAT ARXIVI HUJJATLARIDA.

D.SH.Murodova,

Buxoro davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada XX asr boshlarida Buxoro shahrida dastlab tashkil etilgan umumta'lim maktablarining tarixi Buxoro viloyat davlat arxivi fondi hujjatlari asosida yoritiladi.

Kalit so'zlar: Arxiv, fond, yig'majildlar, hujjatlar, tarixy jarayon, ta'lim muassasalari, umumta'lim maktablari, tajriba–sinov, davlat dasturi, noan'anaviy darslar.

Bugungi kunda viloyat davlat arxivi fondlarida Buxoroda XX asr boshlarida tashkil etilgan umumta'lim maktablari va ularning bir asrlik tarixiy faoliyatiga oid noyob hujjatlar saqlanadi. 1922-1927 yillarda mintaqadagi dastlabki yangi tashkil etilgan sovet maktablari faoliyati ishchi, dehqon va qizil armiya deputatlari Kengashi Zarafshon viloyati Xalq ta'limi boshqarmasi fondi, 1927-1931 yillardagi

¹⁹⁷ <https://www.people-travels.com/uzbekistan-cities/bukhara/sightseeing-in-bukhara/ulugbek-madrasah-in-bukhara.html>

jarayonlar Buxoro shahar ishchi, dehqon va qizil armiya deputatlari Buxoro hududiy Kengashi ijroiya qo'mitasi Xalq ta'limi bo'limi, 1924-1977 yillar Buxoro shahar ishchi, dehqon va qizil armiya deputatlari Kengashi xalq ta'limi bo'limi fondi va Buxoro viloyati ishchi deputatlari Kengashi ijroiya qo'mitasi Xalq ta'limi boshqarmasining fondlarida 1938-1995 yillardagi viloyatda mavjud bo'lgan ta'lim muassasalarining faoliyatini aks ettiruvchi hujjatlar saqlanadi¹⁹⁸. Bundan tashqari Buxoro shahar xalq ta'limi bo'limiga qarashli №1 Buxoro boshlang'ich maktabi, №1 Buxoro shahar o'rta umumta'lim maktabi, Kuybishev nomidagi to'liqsiz o'rta maktab, 18-son maktab-internati va Buxoro tumani xalq ta'limi bo'limiga qarashli №1 Otbozor boshlang'ich maktablarining hujjatlari ham alohida fondlarda saqlanadi¹⁹⁹.

XX asrning 20-yillarida Buxoroda ochilgan yangi sovet maktablari qatorida shahriston markazidagi Tursunjon madrasasi oldida qad rostlagan ilm maskani dastlab "Namuna" nomi bilan ish boshlagan. 1926-1927 o'quv yilida esa "Zelenskiy" nomi bilan atalib, ta'lim o'zbek, tojik va tatar tillarida olib boriladigan yetti yillik maktabga aylantirilgan. 1928-1929 o'quv yilida eski bino o'rnida yangisi qad rostlaydi va bunda faqat o'g'il bolalar tahsil olishadi. 1936 yilga kelib maktab uch qismga ajratilgan. O'zbek tilida o'qiydiganlarni Buxoro pedagogika Instituti otaliqqa olib, o'z bazasida M.Gorkiy (hozirgi 10-son) nomli maktabni tashkil etgan. Tatar tilida tahsil oluvchilar uchun Oxunboboyev (hozirgi 6-maktab), tojik tilida o'qiydiganlar uchun esa Kuybishev nomli (hozirgi 9-maktab) vujudga kelgan²⁰⁰. Keyingi o'quv yillarida mazkur dargoh 10 yillik maktabga aylantiriladi. Viloyatda birinchi bo'lib 10-sinfni tugatgan 14 nafar o'quvchi aynan ana shu dargoh bitiruvchilari bo'lishgan. Tilshunos olim M.Mirzayev, mashhur yozuvchi S.Barnoyev, professor O.Bo'ronov, shoir va shifokor A.Samadov, dunyo tan olgan turkolog olim H. Ne'matov, xalq e'tiboriga sazovor bo'lgan insonlar Sh. Soliyev, A.Muzaffarov, M.Barakatovalar ham mazkur ta'lim muassasining ilk

¹⁹⁸ Краткий справочник по фондам. Бухара. 1997.С.63.

¹⁹⁹ O'sha asar. 65-bet.

²⁰⁰ Tosheva S., Oripova I. Qutlug` dargoh-qutlug` yoshda. Buxoro muallimi // 2005yil, 1-30 iyun. №11-12 (185-86).

qaldirg'ochlari bo'lishgan. Maktab bitiruvchilari orasida 4 nafar akademik, 8 nafar fan doktori, 13 nafar fan nomzodi, 37 nafar san'atkor, 10 nafar OAV xodimi, 110 nafar huquqshunos, 550 ga yaqin muallim, 600 nafardan ortiq shifokorlar, 323 nafar muhandis, 4 nafar Buxoro viloyat hokimi stipendiyasi sovrindorlari, viloyat kasaba uyushmasi stipendiatlari 2 nafar, O'zbekiston chempionlari 2 nafar, 4 nafar Xalq ta'limi a'lochisi yetishib chiqishgan²⁰¹.

Ikkinchi jahon urushi yillarida maktab jamoasi samarali faoliyat yuritganligini hujjatlar tasdiqlaydi. 1945 yil 26 martda Buxoro shahar maorifiga qarashli Kuybishev nomidagi 3-son qizlar o'rta maktabining 1944-45 o'quv yili 3 chorak bo'yicha yozma hisoboti bor. Hisobot maktab direktori Davidova Sara Davidovna va o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari Bakirovlar tomonidan tayyorlangan. Unda ko'rsatilishicha, 1945 yil 26 martda holatida maktabda 411 nafar o'quvchi va 34 nafar o'qituvchi faoliyat yuritgan bo'lib, 9 nafari oliy, qolgan qismi esa o'rta ma'lumotli pedagog kadrlardan iborat bo'lgan ekan²⁰². Jamoa milliy tarkibi jihatidan asosan o'zbek, tojik, yahudiy, tatar va polyaklardan tashkil topgan edi. Ta'lim muassasasining rahbari Davidova Sara Davodovna 1914 yilda Buxoro shahridagi yahudiy oilasida tug'ilgan bo'lib, matematika fanidan o'quvchilarga saboq bergan. Maktab o'qituvchilarning eng yoshi ulug'i Pastor Zikarid Flentovich bo'lib, u polyak millatiga mansub, 1903 yilda tavallud topgan. 1924 yilda Beleko injenerlar institutini tugatgan ma'lumoti oliy. Nemis tilidan dars bergan. Maktab o'quvchilarining soni davomat hisobotlarida jami 453 nafar ekanligi, shundan 272 tasi qizlar bo'lganligi qayd etib o'tilgan. 1945 yilda maktab bo'yicha yillik davomat 82,35 % bo'lganligi ko'rsatilgan²⁰³. Direktor Sara Davidovaning rahbarlik davri urush davri murakkab sharoitiga qaramay maktab hujjatlari yaxshi yuritilgan va viloyat arxiviga topshirilgan.

²⁰¹ O'sha joyda. 7-bet.

²⁰² BVDA. 1080-Fond, 1-ro'yxat, 1-yig'majild, 63-varaq.

²⁰³ BVDA. 1080-Fond, 1-ro'yxat, 1-yig'majild, 91-varaq.

Hozirgi kunda ham ushbu ta'lim muassasi Buxoro shahar xalq ta'limi bo'limiga qarashli Maryam Yakubova nomidagi 9-son umumta'lim maktabi sifatida faoliyat yuritadi va viloyatdagi eng namunali bilim dargohlaridan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar

1. Краткий справочник по фондам. Бухара. 1997.С.63.
2. Buxoro muallimi // 2005yil, 1-30 iyun. №11-12 (185-86).
3. BVDA. 1080-Fond, 1-ro`yxat, 1-yig`majild, 63-varaq.
4. BVDA. 1080-Fond, 1-ro`yxat, 1-yig`majild, 91-varaq.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI IJTIMOIIY-SIYOSIY HAYOTIDA “XALQ SO'ZI” GAZETASINING O'RNI

N. A. Subxonova,

*Tarixshunoslik, manbashunoslik – tarixiy tadqiqot usullari
mutaxassisligi magistranti*

Annotatsiya: Maqolada jamiyatimiz hayotida matbuotning roli, uning ilk ko'rinishlari hamda “Xalq so'zi” gazetasining qachondan boshlab chop etilishi, uning davlatimiz ijtimoiy-siyosiy hayotidagi o'rni xususida so'z yuritiladi. “Xalq so'zi” va “Narodnoye slovo” gazetalari tahririyati” davlat korxonasi ustavi to'g'risidagi qarori izohlab beriladi.

Kalit so'zlar: matbuot, gazeta tili, tahririyat, muharrir

Insoniyat dunyoqarashining kengayishida ommaviy axborot vositalari, xususan, matbuotning o'rni beqiyosdir. Matbuot tarixiga e'tibor qaratadigan bo'lsak, u orqali insonlar dunyo yangiliklari haqida bilib turishgan.

Turli davrlarda matbuotdan keyin OAV ning radio, televideniye kabi turlari, ayniqsa, internet paydo bo'lgach, insoniyat ongi va dunyoqarashi tubdan o'zgardi. Ulardan to'g'ri foydalanish va axborotlarni tahlil qilish esa kishidan fikr, bilim va tafakkurni talab etadi.

	<i>gazetalar tarixiy manba sifatida.....</i>	<i>109</i>
A.A.Jo'raboyev	<i>“Buxoro haqiqati” va “Buxoronoma” gazetolari tasnifi.....</i>	<i>113</i>
S.A.Aslonov	<i>“Abdullanoma” asarining tarixshunoslik fanida tutgan o'rni va ahamiyati.....</i>	<i>117</i>
Sh.Yusupova	<i>Ashtarxoniylar davrida yozilgan “Abulfayzxon tarixi” asari o'zbek tarixshunosligining muhim manbasi.....</i>	<i>121</i>
B.Muyiddinov	<i>Xorazmshohlar davrida Buxoroda ilm – fanning rivojlanishi.....</i>	<i>125</i>
D.A.Saidova	<i>Buxoro muzeyi tarix bo'limida saqlanayotgan o'rta asrlarga tegishli artefaktlar va ularning tarixiy manba sifatidagi o'rni.....</i>	<i>129</i>
D.Hamroyeva	<i>Ashtarxoniylar davri tarixini yoritishda “Dastur ul-muluk” asarining o'rni.....</i>	<i>134</i>
F.Z.Sirocheva	<i>Buxoro amirligi kiyinish madaniyati O.Olufsen tadqiqotlarida.....</i>	<i>140</i>
F.A.Hamroyev	<i>Buxoro amirligining sharq mamlakatlari bilan munosabatlari tarixi va tarixshunosligi.....</i>	<i>145</i>
A.G'ulomov	<i>Somoniylar davrida buxoroda davlat boshqaruvi (IX-X asrlar)..</i>	<i>148</i>
G.Teshayeva	<i>Buxoroda vujudga kelgan ilk gazeta tarixidan.....</i>	<i>154</i>
Z.B.Bo'stonova	<i>“Tarixi Salimiy” talqinida 1918-yil mart voqealari.....</i>	<i>157</i>
Z.Mo'minova	<i>Mustaqillik yillarida O'zbekistonda milliy boshqaruv tizimining barpo etilishi hamda Vazirlar Mahkamasining faoliyati.....</i>	<i>161</i>
U.Qo'yliyev	<i>Buxoro vohasi tarixiy – me'moriy obidalari.....</i>	<i>164</i>
D.SH.Murodova	<i>Buxoro shahar maktablari tarixi Buxoro viloyat davlat arxivi hujjatlarida.....</i>	<i>170</i>
N. A. Subxonova	<i>O'zbekiston Respublikasi ijtimoiy-siyosiy hayotida “Xalq so'zi” gazetasining o'rni.....</i>	<i>173</i>
A.R.Narzullayev	<i>Turkistonda jadidchilik harakatlarining boshlanishi.....</i>	<i>178</i>
M.M.Jamolova	<i>Professor Farhod Qosimovning “Temuriylar davrida Buxoro”</i>	